

KAZALO

Uvod	5
1. DRUŽBENA KONSTRUKCIJA ČISTEGA IN UMAZANEGA	13
2. ČISTO IN UMAZANO V KONSTRUKCIJI DRUŽBENIH RAZMERIJ	25
Umazane ženske	26
Meščanski ideal čistega življenja in drugi umazani »drugi«	45
3. STIGMA UMAZANEGA DELA	53
4. UMAZANO DELO – ŽENSKO DELO: SPOLNA DELITEV UMAZANEGA DELA	63
Čiste vs. nečiste gospodinje: znotrajspolna delitev dela I	67
Čiste vs. nečiste gospodinje: znotrajspolna delitev dela II	72
5. PLAČANO ČIŠČENJE UMAZANIJE – STUDIJA PRIMERA	79
Utišani glasovi in nevidna izkustva umazanih delavk	79
Teoretični okvir	80
Umazano delo skozi žensko izkušnjo in ženske oči	81
Izkušnja umazanega dela skozi interseksijsko perspektivo	84
Družbena razmerja umazanega dela kot razmerja moči in gospodovanja	85
Umazano delo v kontekstu personaliziranih odnosov	89
Čiščenje kot stigma	92
6. SPLOŠNE ZNAČILNOSTI IN POGOJI PLAČANEGA GOSPODINJSKEGA DELA	97
7. STIGMA SKOZI OČI ČISTILK: »JAZ VEM, KAJ MISLI. DA NISEM TAKŠNA, KOT JE ONA.«	105
Ekonomska nepravilnost: »Ponudiš prst, hočejo celo roko«	114
8. MED SAMOSTIGMATIZACIJO IN DESTIGMATIZACIJO	123
Sprejem stigme: »Ne počutim se dobro. Kot da sem manjvredna.«	123
Zavračanje stigme: »Jaz se ne sramujem, da to delam!«	125
Preokvirjanje: »Gledam na način, da je vsako delo častno.«	125
Stigmatizacija stigmatizirajočih: »Saj veste, kakšne so, delajo se prijazne.«	131
Preusmerjanje pozornosti: »Počutim se normalno, neobremenjeno.«	135
9. TEMNE STRANI OSEBNIH ODNOSOV	139
Moč in mikrotaktični odzivi nanjo	142
SKLEP	149
LITERATURA IN VIRI	155
STVARNO IN IMENSKO KAZALO	165

UVOD

Reproduktivno delo, njegova organiziranost in spolna označenost so tematike, ki v sedemdesetih in osemdesetih letih 20. stoletja pritegnejo pozornost številnih feminističnih avtoric in aktivistk. Žensko osvobodilno gibanje in družboslovne tematizacije domačega dela v gospodinjstvu – najprej empirične in zgodovinske študije (Oakley, 1974, Mallos, 1980), pozneje pa tudi abstraktnejše marksistične debate o domačem delu – so politizirali domače in gospodinjstvo kot *delo* (delo žensk v sferi doma ni le zasebno domače delo – servisiranje potreb gospodinjstva –, je tudi delo, ki ima pomembne družbene in ekonomske funkcije – reprodukcija ljudi in delovne sile) in ga povezali s sistematičnim zatiranjem žensk (na primer: Kaluzynska, 1980). Čiščenje, kuhanje in nega družinskih članov – *nevidno* delo, v kulturi dojeteto kot trivialno in brez vrednosti, je v akademskih razpravah postalo *vidno* delo in priznано kot resna tema, vredna raziskovanja. Danes tako obstaja obsežna literatura o reproduktivnem delu kot področju neplačanega dela, reprodukcije delovne sile, organizacije gospodinjstvenega dela in vzpostavljanja delitve dela ter odnosov med spoloma znotraj zasebnega gospodinjstva.

V novejšem času so študije o plačanem domačem delu (paid domestic work) in gospodinjstvenih delavkah (paid domestic workers), ki so v sodobnih družbah prevzele del ženskega neplačanega domačega dela, tradicionalnim tematizacijam dodale novo temo – razredne in raso-etnične vidike reproduktivnega dela. Vendar tudi marsikatero iz teh študij v glavnem ostajajo osredinjene na vprašanja organizacije gospodinjstvenega dela in relacij med tistimi, ki čistijo ali ne čistijo. Dela avtoric pogosto nosijo naslove, ki izražajo temo umazanije in upravljanja z njo (pojava sta gospodinjstvenemu delu osnovna in neločljiva), vendar pa jima namenljajo malo pozornosti kot fizičnemu in družbenemu procesu (družbeni interakciji).¹ Še manj zanimanja so deležne diskurzivne konstrukcije umazanije in njihova vloga v plačanem gospodinjstvenem delu (v nadaljevanju PGD). To vrzel želimo zapolniti s prevzemom 'simbolne' razlage, s čimer bomo sociološkemu vprašanju družbenih relacij moči, taktik (upora) in ponosa dodali in jih poskušali povezati s kategorijo binarnega nasprotja med čistim in umazanim ter idejo kužnosti.

1 Primer takšnega dela je članek z naslovom »Opravljanje umazanega dela: Spol, rasa in reproduktivno delo v zgodovinski perspektivi« (Duffy, 2007).

Gospodinjsko delo nas bo v plačani in neplačani obliki zanimalo z vidika vprašanj, ki se vežejo na ideje, prakse in relacije umazanije in umazanega dela: kakšni so družbeni in kulturni pomeni umazanije; vrednote, ki se vežejo na čiščenje umazanije; kulturno definirana narava čiščenja doma in simbolna raven praks in ritualov sekularnega čiščenja; kdo deluje v vlogi kulturnih dejavnikov čiščenja – spolna in razredna označenost umazanije oziroma umazanega dela; vloga umazanije in umazanega dela v družbeni klasifikaciji in njuna vpetost v družbene hierarhije; implikacije, ki izhajajo iz upravljanja z umazanijo za ljudi, ki prihajajo v neposreden stik z onesnaženimi snovmi; kako kulturni dejavniki čiščenja ravnajo, se spopadajo z idejo in izkustvom umazanije oziroma umazanega dela. Pri iskanju odgovorov na ta vprašanja bomo uporabili 'umazanijo' kot konceptualni pripomoček, ki osvetli nizko statusno gospodinjsko delo in vztrajno negativno podobo njegovih izvajalk (žensk), kakor tudi zgodovinsko kontinuirane napore (privilegiranih družbenih skupin) po razcepitvi obeh – gospodinjskega dela in žensk – na umazani in čisti pol. V družbeni skupini žensk, umeščenih v sfero doma in gospodinjstva, se nad sramoto umazanije vse od srednjega veka naprej – ko se razvije izraz 'gospodinja' – dviga kategorija žensk, ki se neposredno toliko manj ukvarjajo z umazanimi gospodinjskimi opravili, kolikor bolj so v položaju gospodovanja in ukazovanja (nad tradicionalnimi služabniki). Tudi danes imajo 'menadžerke' najetih gospodinjskih pomočnic možnost, da strukturirajo njihovo fizično delo v skladu s svojimi predstavami, kaj je umazano delo, ki ga ne želijo opravljati.

V obravnavi zgornjih vprašanj bomo združili različne teoretične pristope, koncepte in ugotovitve s področja kulturne antropologije, psihoanalize, zgodovine, sociologije in drugih študij in raziskovalnih polj. Oprli se bomo zlasti na 'simbolno' razlago, ki kaže, da je umazanija konstruirana v jeziku in da deluje na simbolnem področju. Vendar pa umazanija ni samo ideja, kajti ne moremo reči, da umazanije v resnici ni. Zato bomo 'lingvistični' pristop, ki je v jeziku izpostavil prisotnost binarnega nasprotja 'čisto-umazano', dopolnili s sociološko razlago, ki odpira vpogled v družbene relacije umazanije. Umazanijo in umazano delo bomo obravnavali s pomočjo pojmovanj umazanije (polucije),² objekta,³ nevarnosti in kužnosti (kot pojave v diskurzih), a tudi s koncepti moči, upora, stigme, taktike in ponosa, ki nam ju pomagajo uzreti kot 'materialne' pojave v družbeni resničnosti in kot pojave, o katerih se akterji pogajajo. Umazanijo bomo torej

2 Polucijo razumemo v širšem smislu kršitve označenih meja družbe oziroma sistema kot družbeno konstrukcijo.

3 Izraz abjekt izhaja iz latinske besede *abjicere* – odvreči, označuje nekaj, kar je bilo pred izločitvijo del telesa, nanaša pa se tudi na sleherno izpraznitev sebe ali kolektiva v fizičnem ali psihološkem smislu (Lazier, 2005: 279). Več o psihoanalitičnem konceptu objekta v poglavju *Umazane ženske*.

tematizirali ne le kot simbolno reprezentacijo družbenih relacij, temveč tudi *v odnosu do* družbenih razmerij in kot konstrukcijo *znotraj* njih. Orodje, ki nam lahko pove, da umazanija ni samo ideja, temveč resnično obstoječ pojav, in ki ga lahko uporabimo, je *izkustvo*. Zato bomo proučili izkustva zaposlenih žensk v zasebnih gospodinjstvih, čistilk, ki pri svojem delu prihajajo v neposreden stik z onesnažujočimi snovmi in so potencialno vpletene v aktivnosti, ki veljajo za socialno umazane – ponižujoče.

Čiščenje umazanije je na širši družbeni ravni dojeto kot umazano delo. Odpor in omalovaževanje se vežeta na ukvarjanje z različnimi umazanimi substancami, ki ga to delo vključuje. Čeprav so različne oblike fizičnega umazanega dela absolutno nujne za individualno in družbeno reprodukcijo, pa se ga od antične Grčije, srednjeveške Evrope in industrijskega kapitalizma do sodobnih poindustrijskih družb drži močna družbena stigma. Prek predstav o kužnosti, ki so v družbenem imaginariju zahodne tradicije tesno povezane z idejo umazanije, se je stigmatizacija prenesla tudi na posameznike in skupine, ki opravljajo umazano delo – ti so postali dobesedno 'umazane delavke' in 'umazani delavci'. V očeh javnosti so torej *to, kar delajo*.

Upravljanje umazanije je v številnih kulturah stigmatizirano in preneseno na 'nižje' ljudi. In ker ideja umazanije vselej sooznačuje negativne lastnosti, slabo nasproti dobremu, veljajo (fizično) umazani delavci in delavke v hierarhično urejenih socialno-statusnih prostorih za manj vredne, so nevidni, nepriznani in potisnjeni na dno poklicne hierarhije in prestiža. Kljub družbeni koristnosti in nujnosti za nepretrgano nadaljevanje (civiliziranega) življenja, kakršnega poznamo in je prešlo v naše navade, prihaja do priznanja pomembnosti njihovega dela v družbi le občasno, na primer ob stavkah smetarjev, čistilk ali ob drugih krizah. Umazana in družbeno manj vredna so tudi gospodinjska in nekatera druga družinska opravila: čiščenje, kuhanje, pospravljanje, nega in hranjenje bolnih, ostarelih, nepokretnih članov družine.

Splošno znano je, da gospodinjsko delo, ki velja za umazano in družbeno manj vredno, zgodovinsko nepretrgoma opravljajo ženske. Čiščenje je kot eno od gospodinjskih aktivnosti z industrializacijo, moderno spolno delitvijo dela in pod pritiski spolne ideologije postalo moralna dolžnost žensk, in ni bilo redko, kot ugotavlja Davidson (1986), da je urejenost doma v javnih presojah pričala o moralnem stanju ženske. Vendar so ženske v vlogi gospodinje, matere in negovalke tvegale, da preko neposrednega stika z umazanijo (kuhanje, čiščenje, hranjenje in nega otrok, starih) postanejo 'umazana telesa'. Strah pred umazanijo, kužnostjo in dvomljivimi lastnostmi, s katerimi se je umazanija vedno pojavljala v družbi (seksualnost, nemoralnost), je ženske iz privilegiranih skupin usmerjal k nadomeščanju lastnega dela z delom služabnic, ki so potrjevale vzvišenost dobre ženske nad umazanijo in sramoto.

Tudi danes so v večrasnih okoljih bele ženske višjih razredov zaščitene pred domačo umazanijo: umazana opravila v gospodinjstvu prenašajo na ženske drugih

ras in družbeno-ekonomskih skupin, kar obsežno dokumentirajo raziskave plačnega domačega dela v razvitih delih sveta.⁴ Čiščenje je tista dejavnost, ki v procesu izločanja gospodinske produkcije (ang. household outsourcing) v največji meri prehaja na mezdno delo žensk iz delavskega razreda (na primer: Gregson in Lowe, 1994: 110–111, 234). Preporod plačanega domačega dela, ki ga po eni strani vidimo kot strategijo usklajevanja poklicnih in družinskih nalog, po drugi pa kot kazalnik, znak in utrjevalec statusnih razlik, je opazen tudi v Sloveniji. Njegovega obsega zaradi pomanjkanja statističnih in javnomnenjskih podatkov in dejstva, da je v glavnem neprijavljeno, ni mogoče natančno določiti. Raziskovalni podatki pa kažejo, da so potrebe po njem velike (Hrženjak, 2007) in da gospodinske delavke najemajo predvsem ženske z višješolsko ali visoko izobrazbo (Šadl, 2006). Najpogosteje povprašujejo po čiščenju in likanju, to neugledno delo pa opravljajo v glavnem ženske z nižjim družbenoekonomskim položajem. Prenos umazanih funkcij gospodinskega dela na druge pove, da upravljanje umazanije ni le fizičen, temveč tudi družbeni proces in interakcija.

Družbena konstrukcija umazanega dela ustvarja, izraža in označuje socialna razlikovanja, hierarhije in izključevanja v družbi: bogatejši (belopolti, domačini, moški) so čistejši od revnih (obarvanih, tujcev, priseljencev, žensk). Prenos negativnih lastnosti, povezanih z umazanijo, na osebe, ki opravljajo umazano delo, nudi tistim, ki ga ne opravljajo, želeni občutek čistosti ter socialne in moralne superiornosti. Omogoča jim vzpostavljanje razlike 'to nisem jaz' oziroma 'to nisemo mi'. Družbeno privilegirani individuumi (skupine) lahko pozitivni pomen samoidentitete črpajo zgolj iz odnosa do tega, kar sami niso, kar so – kot sicer nujen in neizogiben vidik svojega kroga vloge in bivanja sploh – izločili in izključili, bolj ali manj nepovratno prenesli na 'druge'. To jim omogoča, skupaj s prilagoditvijo umazanih (delavcev) na pripisano identiteto, da oblikujejo in ohranijo 'čisto' identiteto, subjektivno integriteto, celost in dostojno zunanjo podobo (čist in negovan videz). Obstoj čistoče/čistih je torej odvisen od umazanije/umazanih, ta binarna konstrukcija pa ne vključuje le razlikovanja in ločevanja, temveč je tudi hierarhizirana. Čisto in umazano ne nastopata kot enakovredna pola dihotomije. Njuno razmerje je razmerje med dominantnim in podrejenim, odnos pa vir konfliktnosti na simbolni in praktični ravni: umazano je potisnjeno na robove, od koder stalno grozi z mešanjem ali pa z nasilno prilastitvijo mesta »prvih«.

V prvem poglavju se sprašujemo, kaj pravzaprav označujeta besedi umazanija in čisto? Kaj določa naš odnos do umazanije, naše vsakdanje prakse in rituale domačega čiščenja – so to racionalni dokazi, znanstvena spoznanja, ki nedvoumno pojasnjujejo, kaj je higiensko in kaj nehigiensko ter fizično nevarno, kužno? Kakšna

---

4 Številne vire navajamo v posameznih kontekstih obravnave in posebej v podpoglavju *Čiste vs. nečiste gospodinje: znotrajspolna delitev dela II*, kjer obravnavamo oživitve te oblike zaposlovanja žensk v sodobnosti.

so teoretska pojmovanja umazanije v družbenih znanostih? Poleg naturalistične razlage je našo pozornost pritegnila 'simbolna' razlaga umazanije, predvsem delo antropologinje Mary Douglas iz leta 1966. Ugotovitev avtorice, da umazanija ni zgolj fizičen problem, je odprla prostor diskusiji o pomenu umazanije in čistoče v družbenem kontekstu. Ključ za razumevanje umazanije je Mary Douglas odkrila v družbenem dožemanju in interpretaciji ter povezavi umazanije z neredom. Tako kot lepota je tudi umazanija *v očeh opazovalca*. Umazanija je relativen pojem, ki pa v osnovi pomeni, da skozi perspektivo in oči opazovalca nekaj 'ni na svojem mestu'. Prav tako nam perspektiva Douglasove priskrbi okvir za razumevanje umazanije v gospodinjstvu in sekularnih praks in ritualov domačega čiščenja – umazanega gospodinjskega dela v sferi doma. Sodobno skrb za higieno in prakse čiščenja opredeljujemo kot izraz potrebe po redu, želje po ustvarjanju sveta, ki se prilega abstraktni ideji, ki jo imamo o njem. Svet doma brez jasno začrtanih razmejitenih črt vzbuja strah, da nenadzorovano prehaja v nered, kaos – v umazano stanje.

V drugem poglavju se ukvarjamo s projiciranjem razcepa med umazanim in čistim na družbene delitve po spolu, razredu, rasi; zanima nas, kakšne funkcije ima binarno nasprotje med umazanim in čistim v konstrukciji in ohranjanju družbenih odnosov in spolnih, razrednih in drugih identitet. Klasificiranje čistih in umazanih kategorij ljudi prikazujemo, pri čemer sledimo Douglasovi, kot kulturno določen način ustvarjanja simbolnega reda, ki odraža in varuje obstoječi družbeni red. Skozi bifokalna očala čistosti in umazanosti pridobimo vpogled v etiketiranje žensk kot simbolno dejavnost, ki razkriva maskulini pogled na svet (mehanizem nadzora), in kot simbolno nasilje, ki opravičuje obstoječe spolne delitve in hierarhijo. Umazane ženske so tiste, ki prestopijo meje prostora, ki jim je predpisan in v katerega jih umeščajo diskurzivni režimi in oblastne strukture; v duhu Douglasove so 'stvar, ki ni na svojem mestu' – umazanija na simbolni ravni. Drugače povedano, 'ženska transgresija je umazanija' – prečkanje omejitev, beg od pravil in njihova kršitev so pojmovani kot moralno sporni in kot polucija. V predmodernih in modernih podobah umazanih žensk, ki jih na kratko očrtamo v nadaljevanju, prepoznamo osnovo za ohranjanje abjektne statusa žensk v sodobnosti: ženske so še vedno pretežno razumljene kot objekti, povezani s krvjo, izločki, bacili. Mediji, ki prenašajo te podobe, so se spremenili, toda metaforične prisposodbe ostajajo enake. Različni primeri konstrukcije umazanih žensk, s katerimi ponazorimo zgodovinsko kontinuiteto blatenja žensk (nalaganja slojev umazanije na njihovo podobo), v sodobni družbi podpirajo trditev Douglasove, da je 'umazanija' skrbno negovan (in očitno trdoživ) pripomoček za urejanje sleherne kulture. Definicijo umazanije, ki jo je podala Mary Douglas, za tem dopolnimo s konceptom objekta psihoanalitične avtorice Julije Kristeve, s katerim vpeljemo 'telesno umazanijo', povezano z zavrnjeno materinsko podobo v patriarhalnih družbah. Pokažemo, da je čisti (moški) subjekt umeščen v simbolni red le preko zavračanja materinskega »drugega«, zanikanja telesne umazanije. Obe teoriji

umazanije uporabimo kot sredstvo za razumevanje simbolnih delovanj in simbolnih reprezentacij družbene neenakopravnosti in marginalnosti. Stigma umazanije se posebej trdno drži žensk na najnižjih družbenih položajih, tistih, ki so bile in so še danes prisiljene čistiti umazanijo za drugimi. Odstranjevanje abjektnih sledi telesnosti drugih je torej označeno ne le s spolnim, temveč tudi razrednim in drugimi razlikovanji. Razred ni povezan le z družbeno organizacijo hierarhije, temveč tudi s simbolno ali diskurzivno cepitvijo na duh-telo, mentalno-manualno (delo), čisto-umazano (delo). V nadaljevanju poglavja zato preusmerjamo pozornost na težnje dominantnih razredov po vzpostavljanju in ohranjanju identitete ter na varovanje meja lastnega sveta nasproti svetu »drugih«. Pokažemo, da so napore po definiranju identitete uresničevali s pomočjo organizacije idej in sodb o umazaniji ter abjekta in čistosti: v dominantnih diskurzih 'družbenoekonomski abjekt' kot objekt zavračanja, moralnega odpora, gnusa, strahu in simbolnega izključevanja konstituirajo kategorije ljudi, ki ogrožajo obstoječi družbeni red. Ideje o umazaniji niso bile urejene samo v sferi mišljenja, na ravni simbolnih sistemov, ampak so bile prevedene v praktično zgodovinsko uporabo, saj so tvorile miselno podlago za praktične posege v realnost – omejevanje vedenja drugih, regulacija estetike, spolnosti, reprodukcije, prostorska kontrola polucijske nevarnosti v mestih itd. Kontrola umazanije je kontrola nereda.

V tretjem poglavju vpeljemo koncept umazanega dela, pri čemer se navezujemo na koncept čistega in umazanega, ki vključuje binarne delitve med zunaj-znotraj, nami-njimi, dobrim-zlim, nižjim-višjim. Prvi pol označuje nas, drugi njih – tiste, ki so konstruirani kot »drugi«. »Drugi« v naši obravnavi so ženske, ki opravljajo gospodinjska dela v domovih drugih. Sociološki koncept umazanega dela je leta 1951 uvedel Everett C. Hughes, avtorjevo izvirno definicijo pa razširimo (tu izhajamo iz novejših nadgraditev opredelitev in znanj na področju raziskovanja umazanih poklicev in del) s tipologijo označevanja dveh kriterijev za klasifikacijo nečistosti, ki poleg fizične umazanije razlikuje še socialno in moralno umazana dela. Ta novost v teoretskem zaznavanju in obdelovanju umazanega dela nam omogoča, da PGD spoznamo glede na njegovo še vedno aktualno hlapčevskost (servilnost), socialno umazanost. Po drugi strani nam upoštevanje poklicnega ugleda, ki pokaže, da ni vsako umazano delo neugledno in nepriznано, odpre vpogled v dno, kamor so postavljeni čistilke in čistilci v neoliberalnem kontekstu kapitalističnih družb. Oris materialnih pogojev dela čistilk v sodobnih razvitih družbah, ki ga na kratko podamo, govori tudi o tem, da konstrukcija umazanije ne deluje le znotraj simbolnih sistemov, kot sta nas učili Douglasova in Kristeva, ampak da je umeščena v družbene relacije plačanega dela, ki jo proizvajajo. To nas popelje korak bliže k našemu raziskovalnemu namenu: proučiti želimo, kako pojmovanja umazanije in družbena razmerja moči v kontekstu PGD oblikujejo izkustva umazanije čistilk.

Želja, da sežemo onkraj sveta idej, simbolnih sistemov in z obravnavo umazanije in umazanega dela zajamemo prostorsko delitev dela, njegovo konkretno

organizacijo in družbena razmerja, nas v četrtem poglavju pripelje do spolno označenega gospodinjskega dela. Moški si z umazanimi gospodinjskimi opravili ne mažejo rok, pred tem jih ščitijo še vedno prisotni družbeni tabuji. Ko pa si jih, si jih bistveno manj oziroma manj pogosto, kajti simbolne norme čistosti in pospravljenosti doma nagibajo ženske k *preventivni*, moške pa h *kurativni* drži. Ženske čistijo in pospravljajo dom, da bi preprečile 'preveliko' nabiranje umazanije (kopičenja nereda), moški pa tedaj, ko se ta umazanija in nered že nakopičita ter postaneta fizično vidna in moteča. Raziskave iz zadnjih dvajsetih let v razvitem zahodnem svetu kažejo, da ženske opravijo več umazanih gospodinjskih opravil kot moški. V nadaljevanju preidemo na oris znotrajspolne delitve gospodinjskega dela na umazane in čiste funkcije, ki so tako v času služkinj kot tudi danes, ko so jih v gospodinjstvih privilegiranih družbenih skupin nadomestile gospodinjske delavke, razdeljene med dve različni družbeni kategoriji žensk. Pokažemo, da je kult domačnosti v 19. stoletju od meščanskih žensk zahteval nevidni stil delovanja na področju gospodinjstva in doma, tj. ustvarjanje vtisa o domu kot področju nedela ter nedelovni videz gospodinje, izbris sledi (umazanega) dela z njihovih teles. Ženske iz nižjih razredov, ki so podprle podobo 'čistih gospodinj', so se zlasti po 2. svetovni vojni pričele zaposlovati zunaj področij tradicionalno plačanega reproduktivnega dela, s tem pa je umazanija postala neposredna skrb gospodinje srednjega razreda. Z izginotjem služabnic so meščanske ženske izgubile tudi možnost cepitve med dobrim in slabim ter njenega projiciranja na različne skupine žensk – cepitev so sedaj ponotranjile in se usmerile v nadzorovanje in zanikanje moči in umazanije svojih lastnih teles (intenzivirana skrb za negovan videz). V oživitvi plačane pomoči v zasebnih gospodinjstvih v zadnjih desetletjih vidimo ne le strategije usklajevanja družine in poklica, temveč tudi zgodovinsko kontinuiteto izogibanja umazaniji s strani dominantnih razredov, ki neposredno ukvarjanje z umazanimi opravili prepuščajo umazaniam »drugim«.

Kategorija umazanega dela in tema dostojanstva, časti in ponosa na delovnem mestu sta pritegnili pozornost številnih raziskovalcev (na primer: Drew, Mills and Gassaway, 2007), ki so prispevali pomembne vpoglede in koncepte o umazanem delu in ljudeh, ki ga opravljajo. Kot smo že omenili na začetku, je opravljenih tudi precej raziskav o PGD (na primer: Anderson, 2000; Ozyegin, 2001; Ehrenreich in Hochschild, 2002), ki umazanijo obravnavajo sociološko, v okviru družbenih razmerij. Manjkajo pa pristopi, ki bi na presečišču sociološke optike in poststrukturalizma obenem odpirali tudi vpogled v vlogo jezika (umazanije) v proučevanem družbenem okolju. V petem poglavju si postavimo temeljni pojmovni okvir raziskave, s katero želimo proučiti čiščenje kot umazano in stigmatizirano delo, ki ga opravljajo gospodinjske delavke v zasebnih gospodinjstvih v Sloveniji. V šestem poglavju predstavljamo splošne značilnosti tega dela pri nas, v naslednjih poglavjih (sedmem, osmem in devetem) pa se osredinjamo na analizo dojemanj umazanega dela in odzive na stigmo čiščenja. Najprej nas zanima, kako se kaže